

Od tradičných k inovatívnym formám participácie: fenoménu slacktivismu

From Traditional to Innovative Forms of Participation: Phenomenon of Slacktivism

Veronika Džatková

<https://doi.org/10.33542/VSS2022-2-6>

Abstract

The long-term interest of the most modern democratic political systems is based on finding ways to support the increase in citizen participation in public affairs. It is related to the crisis of representative democracy which manifests itself besides others by apathy toward various political activities. Innovative forms of participation represent one of the tools to mitigate the crisis and support a part of the population's interest in public affairs. The result of the research is the finding that online activism had an impact on the Slovak parliamentary election 2020 in terms of political awareness and in addition to traditional media, online campaigns had a significant mobilizing influence on voter turnout. The negative aspect of online participation remains the slacktivism phenomenon which does not influence the changes in society.

Keywords: slacktivism, participation, civil society, crisis of representative democracy

Úvod

Hľadanie nových spôsobov zvyšovania občianskej i politickej participácie je výzva pre všetky moderné demokracie 21. storočia. Do zásadnej miery aktuálny stav nízkeho aktivizmu vyplýva z pretrvávajúcej existencie krízy zastupiteľskej demokracie, ktorá sa prejavuje o.i. aj v stále zväčšujúcej sa miere nedôvery a apatie k politike, politikom i politickým inštitúciám. Konkrétne prejavy nezájmu o veci verejné sú navyše identifikované v stále znižujúcom sa počte účasti vo voľbách alebo členstve v politických stranách (Watts, 2008).

Vývoj posledných rokov sprevádzaný masívnym vplyvom informačno-komunikačných technológií zasahuje do všetkých oblastí života jednotlivca, oblasť občianskej a politickej aktivity nevynímajúc. Z uvedeného dôvodu je úplne logickým následkom udalostí transformácia aktivizmu aj do oblasti online priestoru, v rámci ktorého aj časť odbornej verejnosti vkladá dôveru do inovatívnych technológií a nových druhov participácie spojených s využívaním internetu (Dahlgren, 2005; Jakubowicz, 2013; Davis, 2010).

Informačno-komunikačné technológie ako jeden z nástrojov zvyšovania miery participácie predstavujú potenciál na strane politikov i občanov.

V prvom prípade, je možné identifikovať snahu politických reprezentantov o nárast svojich preferencií pomocou využívania sociálnych sietí, z ktorých sa stal jeden z najrýchlejších spôsobov oslovenia voličov a zvyšovania voličskej základne. Za inšpiratívny zdroj považujeme Spojené štáty americké, konkrétne kampaň B. Obamu už v roku 2008, kedy dokázal prostredníctvom sociálnej siete Facebook mobilizovať voličov vo svoj prospech (Lilleker, Jackson, 2010). V podmienkach Slovenskej republiky identifikujeme parlamentné voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2020, ako voľby s prívlastkom schopnosti zaktivizovania voličskej základne ako rezultátu aktivít politických strán realizovaných aj prostredníctvom kampane v online priestore (Klingová a kol., 2020).

Na druhej strane, v prípade občanov, je možné identifikovať sociálne skupiny, pre ktoré predstavuje využívanie inovácií efektívnejší, rýchlejší, jednoduchší proces v prospech zvýšenej miery ich občianskej účasti na vplyvanie alebo ovplyvňovanie aktérov rozhodovania. Napriek uvedenému prízvukujeme, že konečným výsledkom efektívneho aktivizmu je dôležitosť skutočnej participácie vo forme aktívnej účasti na rozhodovacom procese.

Je zrejme a stále platné, že v demokratických politických systémoch majú politici i politické strany ambíciu získať a nadobudnúť moc prostredníctvom volieb a z uvedeného dôvodu je pre nich najviac prioritná občianska aktivita vo forme zúčastnenia sa na volebnom procese.

V online priestore máme možnosť čoraz častejšie badať fenomén tzv. slacktivizmu t.j. falošnej participácie spočívajúcej v elektronickej aktivite občana vo forme zdieľania alebo vyjadrenia súhlasu s obsahom príspevku politika, politickej strany, avšak bez ďalšej pridanej hodnoty vo forme účasti vo voľbách alebo referende.

V nadväznosti na uvedené je formulovaný hlavný cieľ príspevku, t.j. skúmať potenciál transformácie tradičných foriem participácie na inovatívne formy participácie. V danom kontexte je čiastkový cieľ príspevku upriamený na fenomén slacktivizmu a analyzovanie jeho vplyvu na ďalšie angažovania sa občanov. V tejto súvislosti je formulovaná hypotéza, ktorá sa opiera o tvrdenie, že stále rastúca rôznorodosť foriem aktivizovania občana v online priestore sa v súčasnosti transformuje do nárastu politickej participácie vo forme zvýšenej voličskej účasti vo voľbách.

1. Tradičné a inovatívne ponímanie participácie

Participácia predstavuje v politologickej obci dlhodobý objekt záujmu, pričom máme na myslí jej občiansku i politickú podobu, ktorá sa o.i. v markantnej miere spája najmä s možnosťou vplyvať a ovplyvňovať aktérov rozhodovacieho procesu. V uvedenom prípade plní funkciu spojiva medzi občanom a štátom. Moderné demokracie stoja pred výzvou priblíženia občana k rozhodovaciemu procesu, ktorá je znásobená tým, že sa na možnosť implikácie záujmov a požiadaviek zo strany občanov nazeráme ako na jednu z hodnotových

súčasťou demokratického zriadenia. Navyše je participácia definovaná medzi primárnymi hodnotami Európskej únie, a to vo forme možnosti spolupodieľania sa na demokratickom živote spoločnosti.

Tradičný koncept nazerania sa na participáciu vychádza z jej definície ako nevyhnutného predpokladu fungovania moderného a demokratického politického systému. Participácia predstavuje súčasť efektívnej občianskej spoločnosti, ktorá vykazuje znaky aktivizmu jednotlivcov v rôznych podobách. Tradičnú politickú participáciu následne môžeme hodnotiť na základe faktorov spolupodieľania sa na rozhodovacom procese t.j. účasti vo voľbách, volebnej kampani, referende alebo aj osobného kontaktu s politikom či inou stránkou aktivitou (Ekman, Amna, 2012). Na základe uvedeného sa prikláňame k širšiemu ponímaniu participácie, ktorá predstavuje väčší počet aktivít mimo jednej založenej na účasti vo voľbách (Nie, Verba, 1972). Inými slovami vyzdvihujeme komplexnejšiu formu participácie prejavujúcu sa v intenzívnom zapájaní sa občanov do verejného života. Pod politickou participáciou v danom kontexte rozumieme možnosť na jednej strane aktívne vplyvať a ovplyvňovať verejnú politiku prostredníctvom spolupodieľania sa na rozhodovacom procese, na druhej strane skrz vplyvania a ovplyvňovania aktéra rozhodovacieho procesu t.j. konkrétne v podobe voľby politického zástupcu. Vyjadrujeme súhlas so slovami autorov N. Nie a S. Verba (1972), podľa ktorých predstavuje participácia jeden zo spôsobov informovania politického reprezentanta o vlastných názorových stanoviskách, potrebách či požiadavkách s cieľom ovplyvnenia prijatého rozhodnutia vo svoj prospech. Na uvedenú formu participácie nazerá R. Dahl (1995) ako na formu aktívnej dobrovoľnosti, ktorá je založená na maximalizácii umožnenia spolupracovať na správe vecí verejných a zamedzenia akýchkoľvek prekážok pri jej realizácii. Následne je možné tvrdiť, že občianska spoločnosť predstavuje pomyslené zrkadlo pre mieru politickej participácie v spoločnosti, pričom disponuje výpovednou hodnotou týkajúcou sa rozdelenia občanov na politicky aktívnych a pasívnych.

Tradičné chápanie aktívnej účasti občanov na verejnom živote má dlhú tradíciu, v rámci ktorej identifikujeme objekt záujmu v diferencovaní spoločnosti na vládnuce a ovládaných u Platóna, Aristotela alebo v podobe zdôrazňovania úlohy jednotlivca v občianskej spoločnosti u J. Locka či T. Hobbesa (Störig, 2007). V danom kontexte, napriek nezaoberaniu sa detailnejším uhlom pohľadu jednotlivých teoretikov od staroveku po súčasnosť, je potrebné zdôrazniť, že celý historický vývoj chápania občianskej spoločnosti a s ňou spojenej participácie sprevádzali zmeny, ktoré boli zapríčinené jednak politickými premenami, a rovnako sa odvíjali aj od aktuálneho rozvoja demokracie. Následkom čoho dokážeme pri historickom priereze identifikovať obdobia, v rámci ktorých boli badateľné prvky nárastu demokratických princípov a z toho rezultujúceho kreovania aktívnej a efektívnej občianskej spoločnosti a nárastu participácie. Na druhej strane absencia základných demokratických

znakov zapríčinená centralizovaným vládnutím s výraznou kontrolou jednotlivých spoločensko-politických oblastí vyústila k neexistencii občianskej spoločnosti a minimalizovaniu prejavov participácie.

Nazeranie na tradičnú participáciu od začiatku 20. storočia, kedy hovoríme o znovuzrození občianskej spoločnosti, charakterizuje snaha o jej reguláciu prostredníctvom aktívneho zasahovania do politického systému, následkom čoho modifikuje jeho vnútorný obsah a zasahuje do výberu cieľa i samotnej realizácie politického rozhodovania. Inými slovami vidíme občiansku spoločnosť ako „...súbor nevládných inštitúcií, ktorý je dosť silný, aby mohol fungovať ako protiváha štátu a zatiaľ čo ponecháva štátu funkcie garanta mieru a arbitra zásadných záujmov, zabráňuje mu atomizovať zvyšok spoločnosti a ovládnuť ho“ (Gellner, 1997, s. 10).

Opodstatnenosť a význam občianskej spoločnosti rezultuje do upriamenia pozornosti na niekoľko z najmarkantnejších úloh, ktoré plní fungujúca občianska spoločnosť (Ghaus-Pasha, 2004):

- politická analýza a advokácia
- monitoring vystúpení verejných činiteľov
- budovanie sociálneho kapitálu
- poskytovanie priestoru na vyjadrenie hodnôt a postojov občanov
- rozvoj verejného blaha.

Následkom uvedeného sa prikláňame k názorovému stanovisku podporujúcemu paralelu medzi nárastom participácie a mierou demokracie. Pozitívny pohľad na participáciu zároveň opierame o stanovisko M. Warrena (1992), ktorý benefity aktívnej účasti na verejnom živote zdôvodňuje v nasledujúcich bodoch:

- politické kompetencie občanov sú výsledkom pôsobenia politických inštitúcií
- nárast príležitostí sebauvedomovania občana
- viac participácie vyúsťuje do nárastu demokracie
- účasť občana na verejnom dianí rezultuje do zníženia konfliktnosti
- občiansky aktivizmus so sebou prináša vyššiu mieru akceptovateľnosti a spoluzodpovednosti za prijaté rozhodnutia.

Posledné dekády vývoja občianskej spoločnosti zdôrazňujú jej opodstatnenosť aj prostredníctvom ďalších markantných úloh vo forme nastoľovania agendy či generovania nových nápadov, ktoré realizuje spolu s participovaním na rozhodovaní a vykonávaním kontroly. Úlohy občianskej spoločnosti spolu s dodržiavaním transparentnosti, otvorenosti, zodpovednosti dopomáhajú vytvárať efektívnu protiváhu k štátu. „*Občianska verejná kontrola, ktorej výhoda spočíva v nestrannosti, má za cieľ ovplyvniť transparentnosť kontrolovaného systému a zabrániť neetickému konaniu. Kontrola zo strany verejnosti je podstatná pri*

vyvodení politickej zodpovednosti za mnoho ráz vyskytujúce sa nemorálne politické rozhodnutia“ (Ondrová, 2013, s. 10).

Pri skúmaní participácie je potrebné brať do úvahy súčasný rozvoj inovátnych spôsobov participácie. Ich aktuálny vplyv je možné považovať za markantný, a to najmä z dôvodu intenzívneho rozvoja modernizácie informačno-komunikačných technológií a v rámci posledného vývoja udalostí aj existencie celosvetových pandémieí, ktoré zvýšili využívanie online priestoru. Následne vplyv internetu a sociálnych médií na politickú činnosť identifikujeme na všetkých jej úrovniach, t.j. od lokálnej po národnú, a to najmä z dôvodu možnosti ovplyvňovania širokej škály obyvateľstva v spoločnosti. Je potrebné zdôrazniť, že na inovátnve formy participácie sa nazeráme ako na jeden z nástrojov zlepšenia východiskového stavu t.j. nedostatočnej občianskej angažovanosti, a zároveň za prostriedok na prinavrátenie občana k bližšie k politickým rozhodnutiam spôsobom, ktorý bude jednotlivec považovať za najefektívnejšie a najjednoduchšie realizovateľný. Odvolávame sa pritom na tvrdenie R. Dahla (1995), ktorý vyzdvihoval existenciu možností pre každého občana spolupracovať spôsobom, ktorý mu najviac vyhovuje a žiaden občan, ktorý by mal záujem participovať by nenarazil na neprípustnosťou zo strany úradov, a rovnako by nikomu nemala byť odopretá rovnosť príležitostí pri snahe uplatniť sa v rámci participovania na verejnom živote.

Implementovanie inovátnych foriem participácie radíme k nevyhnutným sprievodným javom modernizačných procesov v jednotlivých oblastiach života jednotlivca, verejnú politiku nevynímajúc. Odolávajú sa na stanovisko O. Mitala (2020), predstavujú inovátnve formy komunikácie jedinečnú platformu zabezpečujúcu obojstrannú komunikáciu, pričom hodnota informácií predstavuje začiatok procesu. Podpora moderných spôsobov participácie vyplýva aj z prebiehajúcich europeizačných a globalizačných procesov, ktoré apelujú na dôležitosť podpory a posilňovania počtu aktérov rozhodovania pre zabezpečenie zvýšenia miery, otvorenosti a transparentnosti rozhodovacích procesov.

Na základe vyššie uvedených skutočností považujeme za nevyhnutné analyzovať mieru transformovania politických aktivít do online priestoru. Berúc do úvahy politologický výskum participácie založený na skúmaní politického správania, účasti na voľbách či protestných podujatiach alebo kontaktovaní politika. Všetky z uvedených foriem je možné realizovať aj v spojitosti s prostredím internetu a sociálnych sietí. Konkrétne máme na mysli presun volebnej kampane na sociálne siete vo forme zdieľania statusov či pridávania videí, kontaktovania politika prostredníctvom jeho oficiálnej stránky alebo využívania sociálnych sietí na mobilizovanie občanov k účasti vo voľbách.

2. Vplyv online participácie na demokratickosť politického systému a sociálne siete ako zdroj slacktivizmu

Možnosti online participácie sú, odvolávajúc sa na dnešné dostupné formy, do výraznej miery širokospektrálne a vzhľadom k miere ich rozvoja sa stali súčasťou denno-denného života značnej časti občanov. K ich najvýraznejším benefitom radíme možnosť rýchleho a efektívneho šírenia a zdieľania informácií vo forme, ktorá je pre občana najjednoduchšia. Samozrejme, že k uvedenému javu je potrebné brať do úvahy aj negatívnu stránku markantného šírenia dezinformácií či nenávisťného obsahu, čo ale nie je primárnym cieľom analýzy predkladaného príspevku.

Pre oblasť politologického hľadiska zaoberania sa participáciou, je online platforma stále novou a nepreskúmanou oblasťou. Z uvedeného vyvstáva otázka do akej miery a či vôbec sa jedná o politickú participáciu. Jej zodpovedanie je do významnej miery späté s normatívnymi predstavami týkajúcimi sa využívania inovatívnych foriem komunikácie za účelom realizácie politickej participácie. Navyše poskytuje možnosť multidisciplinárneho bádania problematiky nielen za pomoci politických a sociálnych vied, ale aj komunikačných či mediálnych štúdií. Politologický uhol pohľadu skúma politické správanie sa na sociálnych sieťach najmä v kontexte vyjadrovania súhlasu so zdieľaným obsahom, komentovania príspevku alebo vytvorenia vlastného obsahu. Následkom toho online aktivitu vo forme slacktivizmu nemôžeme priradiť k tradičným formám participácie, keďže jej chýba tzv. koncovka t.j. reálna aktivita občana v rozhodovacom procese. Je potrebné zdôrazniť, že vyjadrovanie sympatií vo forme zdieľania obsahu príspevku politika či politickej strany, je v súčasnosti rozšírené, avšak neprikláňame sa k stanovisku, že odzrkadľuje reálnu vzorku v spoločnosti. Za najmarkantnejšiu nevýhodu slacktivizmu je možné považovať jav nereprezentujúci celú spoločnosť, avšak na druhej strane ho nemôže v žiadnom prípade ani ignorovať.

Pre zachovanie rigoróznosti uhlov pohľadu je dôležité vyzdvihnúť pozitívny vplyv slacktivizmu, avšak to iba v prípade, ak predstavuje prvý krok k skutočnej offline participácii. Zastávame stanovisko, že každá forma participácie vyžaduje čas a úsilie, čo v prípade slacktivizmu t.j. napr. vyjadrením súhlasu prostredníctvom jedného kliku, nespĺňa uvedené kritérium. Inými slovami je možné online participáciu v rámci sociálnych sietí vnímať ako prvotné štádium offline participácie v prípade, ak plní tzv. mobilizačnú schopnosť, ktorú identifikujeme popri existencii prístupu k online participácii či skúmaniu jej vplyvu na súdržnosť verejného diskurzu, ktorá predstavuje jeden zo základných premenných analyzovania vzájomnej prepojenosti medzi vplyvom sociálnych médií a demokratickosťou politického systému.

Pre lepšie pochopenie problematiky je potrebné priblížiť analýzu L. Dahlberga (2011) odvolávajúcu sa na vzájomné prepojenie medzi predstavami o formách demokracie a využívaním sociálnych sietí, v ktorých badáme participačný potenciál. Autorovo rozdelenie štyroch modelov digitálnej demokracie sa opiera o nasledovné: liberálno-individualistický model, vyzdvihujúci charakter sociálnych sietí na realizáciu online referend alebo online prieskumov verejnej mienky. Deliberatívno-digitálny model vníma online priestor ako arénu na vyjadrovanie rôznych myšlienok a diskusiu o spoločenských témach. Model digitálnej demokracie kontraverejnosti, zdôrazňuje možnosti online priestoru, ktoré by v iných médiách nebolo možné realizovať. Autonomisticko-marxistický model je založený na očakávaní, že demokratické subjekty vytvoria alternatívu štruktúr voči štátu a korporáciám. Vzhľadom k uvedenému obsahu sa za najfrekvencovanejší model považuje deliberatívno-digitálny, avšak v rámci posledných dekád vývoja sa dáva do popredia aj model kontraverejnosti (Jungherr, 2012; Gerbaudo, 2012).

Základná analýza venovaná participácií v online priestore sa zameriava na dva hlavné objekty záujmu, a to samotné vymedzenie pojmu a na druhej strane jeho reálne dopady.

Pri prvom objekte záujmu, hovoríme o vymedzení hraničnej línie medzi skutočnou participáciou a partícipáciou v online priestore. Slovom N. Carpentiera (2011) máme na mysli rozdiel medzi interakciou, ktorú vnímame ako jednoduchú online aktivitu za pomoci použitia informačno-komunikačných technológií. Na druhej strane autor identifikuje plnú participáciu, ktorá predstavuje činnosť zameranú na rozhodovací proces vyžadujúcu intenzívnejšie zapojenie sa. V rámci daného príkladu interakcií dokážeme identifikovať formu slacktivismu, ktorú súčasné sociálne siete ponúkajú, pričom pojem stotožňujeme s falošnou participáciou.

Za účelom ďalšieho vymedzenia miery dopadov vplyvu online participácie na demokratickosť politického systému je potrebné sústrediť pozornosť na tri základné premenné.

V prvom rade hovoríme o existencii prístupu jednotlivcov k sociálnym sieťam. Odvolávajúci sa na slová J. Habermasa (2000) verejný priestor predstavuje sféru pre zdieľanie rôznych názorových hľadísk. Avšak heterogenita názorov môže byť obmedzená možnosťou prístupu k informačno-komunikačným technológiám, ktorý je výsledkom mediálnej gramotnosti alebo sociálneho kapitálu. V danom kontexte sa sociálne siete stávajú priestorom s exkluzívnym charakterom, v rámci ktorého identifikujeme prístup iba určitej časti spoločnosti. Nerovný prístup k informáciám prostredníctvom moderných informačno-komunikačných technológií sa stáva zdrojom prehlbovania už existujúcich sociálno-ekonomických nerovností v spoločnosti (Davis, 2010; Norris, 2001; Zillien, Hargittai 2009).

Druhý analyzovaný objekt záujmu sústreďuje pozornosť na vplyv participácie prostredníctvom sociálnych médií na súdržnosť politickej komunikácie. Na jednej strane je možné badať benefity plynúce už zo zmienenej existencie verejnej sféry podporujúcej heterogenitu názorov. Avšak na druhej strane identifikujeme izoláciu a separáciu ľudí

s podobnými názormi (Dahlberg, 2007). Inými slovami ľudia s podobnými alebo približujúcimi sa názormi vytvárajú uzavreté bubliny, v rámci ktorých nedochádza ku konfrontácii s inými názorovými hľadiskami, čo v konečnom dôsledku stojí v protiklade s vyššie uvedenou teóriou J. Habermasa.

Posledným objektom záujmu je mobilizačný charakter participácie v sociálnych médiách. V prípade, ak online participácia tvorí predstupeň offline participácie, je možné jej pripísať mobilizačný charakter. Avšak odvolávajú sa na F. A. Hirzalla (2010) badáme opačný názor, ktorý hovorí o tom, že online participujú ľudia, ktorí už aj predtým boli aktívni. S podobným názorom sa stretávame aj u A. Davisa (2010), ktorý hovorí, že pre ľudí aktívne sa zaujímajúcich o politiku sa inovatívne formy komunikácie stávajú zdrojom intenzívnejšieho angažovania sa. Na druhej strane neaktívna časť spoločnosti je vystavená ešte väčšiemu komunikačnému vylúčeniu.

Otázkou zostáva akým potenciálom disponujú online formy participácie. Odborná verejnosť nám ponúka niekoľko uhlov pohľadu na zvolenú problematiku. V poradí prvým je názorové stanovisko prikláňajúce sa k pozitívnemu vplyvu online participácie na offline participáciu, najmä v prípade sociálnej skupiny mladých ľudí. Dokonca identifikujeme názor, že sociálne siete majú predpoklad ovplyvňovať politický záujem u občanov porovnateľný napríklad s televíziou (Holt a kol., 2013). S. Boulianne (2011) priznáva sociálnym médiám ešte väčší význam a hovorí o ich silnejšom účinku na aktivizovanie politického záujmu v porovnaní s televíziou. Na opačnej strane názorového spektra stojí S. Vissers a kol. (2011), ktorý poukazuje na potenciál online médií iba vo forme doplnku politickej komunikácie. Spomedzi uvedených najskeptickejším stanoviskom disponuje J. Vítak a kol. (2011), ktorý považuje aktivitu v online priestore za mimoriadne povrchnú politickú aktivitu a upozorňuje na negatíva spojené s fenoménom slacktivismu t.j. politická aktivita v online priestore s minimálnym dopadom na spoločenskú zmenu.

Nejednoznačnosť preukázateľného účinku online participácie v rámci sociálnych sietí na politickú participáciu vyplýva aj zo skutočnosti, že na aktivizmus pôsobí veľké množstvo premenných. S. Visseres a kol. (2011) prizvukuje, že akákoľvek online aktivita občana je výsledkom už predchádzajúcej offline aktivity. Na opačnej strane, zástancovia pozitívneho vplyvu online participácie hovoria o síce malom, ale aj tak existujúcom účinku sociálnych sietí a online participácie na politickú angažovanosť jednotlivca (Boulianne, 2011).

Na základe vyššie uvedenej rôznorodosti názorového spektra na transformáciu a následný vzájomný vzťah medzi tradičnou čiže offline a inovatívnou t.j. online participáciou neexistuje úplná názorová zhoda, čo je o.i. výsledkom miery pozornosti skúmania zvolenej problematiky. Ako sme už uviedli zaoberanie sa participáciou je dlhodobým fenoménom pre politológov i sociálnych vedcov a analyzovanie heterogenity participácie v dnešnej dobe apeluje na porozumenie novým inovatívnym médiám, a to na oboch stranách, prijímateľa

i poskytovateľa. Napriek tomu dokážeme čiastkové teoretické poznatky aplikovať do praktickej roviny t.j. do podmienok Slovenskej republiky. Za príklad je možné považovať parlamentné voľby v roku 2020, ktoré disponujú prívlastkom mobilizačné, pričom aktivizovanie voličov bolo realizované v markantnej miere prostredníctvom online prostredia. Vzhľadom k skutočnosti, že posledné voľby zaznamenali najvyššiu voličskú účasť od roku 2002, je možné považovať za jeden z nástrojov zvýšenia voličskej účasti, práve rozhodnutie politických kandidátov realizovať kampaň za pomoci sociálnych sietí (Kevický, 2020). Následkom celosvetovej pandémie badáme ďalší špecifický znak, a to výraznú aktivitu politikov v online priestore aj po skončení volebnej kampane. Pandémiu neradíme k jedinému dôvodu výrazného obsahu realizácie politiky na sociálnych sieťach, ale patrí k faktorom, ktoré tomu dopomohli a vybraným politickým reprezentantom uvedená forma komunikácie vyhovuje. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že v danej oblasti je nutné, aby sa politici nenechali zmiasť slackivizmom, ale apelovali na skutočnú participáciu. Na zvolenom príklade badáme paralelu, ale ako uvádzame vyššie, skúmaná oblasť si zaslúži dlhodobé analyzovanie dát. Avšak je veľmi pravdepodobné, že vzhľadom k modernizačným procesom disponuje online participácia potenciálom dlhodobej existencie a stálej súčasti skúmania politického života spoločnosti.

Záver

Procesy a možnosti aktivizovania občanov v snahe zvýšiť záujem o vecí verejné je dlhotrvajúcim fenoménom, avšak v rámci posledných rokov badáme čoraz silnejší apel po jeho náraste. Rezultátom uvedených skutočností sú o.i. aj alternatívy, ktoré nám dnešná moderná a neustále rozvíjajúca sa spoločnosť poskytuje. Masívny vplyv informačno-komunikačných technológií do všetkých oblastí života jednotlivca, teda aj participácie, považujeme za jeden z nástrojov zvýšenia občianskeho povedomia o veciach verejných a zároveň ich radíme k jedenému zo spôsobov zabezpečenia transparentnosti a otvorenosti verejnej správy.

Na základe nadobudnutých poznatkov, si dovoľujeme tvrdiť, že stanovený cieľ príspevku bol naplnený, a to konkrétne prostredníctvom analyzovania tradičnej a inovatívnej podoby participácie, s upriamením pozornosti na v súčasnosti stály charakter využívania online priestoru za účelom podpory aktivizmu a prinavrátenia občana bližšie k rozhodovacím procesom. Zároveň bola venovaná pozornosť fenoménu slacktivizmu a následnému analyzovaniu dopadov jeho existencie, s bližším zhodnotením jeho možných pozitívnych a negatívnych sprievodných javov. Rovnako konštatujeme, že došlo k potvrdeniu hypotézy a na príklade zvýšenej voličskej účasti v parlamentných voľbách v roku 2020 v podmienkach Slovenskej republiky sme si potvrdili mobilizačný potenciál kampane realizovanej v online priestore, predovšetkým za pomoci sociálnych sietí.

Vzhľadom k neustále sa rozvíjajúcim modernizačným procesom sa prikláňame k názoru prevažujúcich perspektív využívania online participácie v budúcnosti. V kontexte

sledu posledných udalostí vo svete je potrebné si pripomínať krehkosť demokracie, čo potvrdzujú aj slová A. Norval (2016), ktorá zdôrazňuje skutočnosť, že demokratmi sa stávame opakovane, svojou každodennou činnosťou.

Literatúra

BOULIANNE, S. 2011. *Stimulating or Reinforcing Political Interest: Using Panel Data to Examine Reciprocal Effects Between News Media and Political Interest*. [online]. [cit. 2022-07-28]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/10584609.2010.540305>.

CARPENTIER, N. 2011. *Media and Participation: A Site of Ideological-Democratic Struggle*. Bristol, Chicago: Intellect, ISBN 9781841504070.

DAHL, R. 1995. *Demokracie a jej kritici*. Praha: Victoria Publishing, ISBN 80-85605-81-3.

DAHLBERG, L. 2007. Rethinking the Fragmentation of the Cyberpublic: From Consensus to Contestation. [online]. [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/1461444807081228>.

DAHLBERG, L. 2011. *Re-Constructing Digital Democracy: An Outline of Four Positions*. [online]. [cit. 2022-05-08]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/1461444810389569>.

DAHLGREN, P. 2005. *The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation*. [online]. [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/10584600590933160>.

DAVIS, A. 2010. *New Media and Fat Democracy: The Paradox of Online Participation*. New Media & Society. [online]. [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/1461444809341435>.

DIJK, J. 2005. *The Deepening Divide: Inequality in the Information Society*. Thousand Oaks: Sage. ISBN 13 978-1412904032.

EKMAN, J, AMNA, E. 2012. Political participation and civic engagement: towards a new typology. In *Human Affairs* 22,3: 283-300.

FENTON, N., BARASSI, V. 2011. *Alternative Media and Social Networking Sites: The Politics of Individuation and Political Participation*. [online]. [cit. 2022-05-22]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/10714421.2011.597245>.

GALAIS, C., ANDUIZA, E. 2016. *The slacktivism crossroad: causal relationships between online and offline political participation*. [online]. [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://www.oidp.net/docs/repo/doc38.pdf>.

GHAUS PASHA, A. 2004. *Role of Civil Society Organisations in Governance*. [online]. [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.625.1861&rep=rep1&type=pdf>

GELLNER, E. 1999. *Podmínky svobody*. Brno: CDK. ISBN 8085959275.

GERBAUDO, P. 2012. *Tweets and the Streets: Social Media and Contemporary Activism*. London: Pluto Press, ISBN 978-0-7453-3248-2.

- HABERMAS, J. 2000. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofia, ISBN 9788070071342.
- HIRZALLA, F. A kol. 2010. *Internet Use and Political Participation: Reflections on the Mobilization/Normalization Controversy*. [online]. [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/01972243.2011.534360>.
- HOLT, K. A kol. 2013. *Age and the Effects of News Media Attention and Social Media Use on Political Interest and Participation: Do Social Media Function as Leveller?* [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/0267323112465369>.
- CHANTAL, P. 2019. Slacktivism: Not Simply a Means to an End, but a Legitimate Form of Civic Participation. In *Canadian Journal of Family and Youth*. Vol. 11. No 1. [online]. [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://journals.library.ualberta.ca/cjfy/index.php/cjfy/article/view/29476>.
- JAKUBOWICZ, K. 2013. *Nová ekologie médií. Konvergence a mediamorfóza*. Zlín: Radim Bačuvčík – VeRBuM, ISBN 9788087500378.
- JUNGHERR, A. 2012. *The German Federal Election of 2009: The Challenge of Participatory Cultures in Political Campaigns*. [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <http://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/310/288>.
- KEVICKÝ, D. 2020. Volebná účasť na Slovensku v roku 2020 z pohľadu geografie – zmena alebo stabilita? In: *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, Vol. 64. [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: http://actageographica.sk/stiahnutie/64_2_03_Kevicky.pdf.
- KLINGOVÁ, K a kol. 2020. *Slovenské voľby 2020 v informačnom priestore*. [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <https://www.globsec.org/publications/slovenske-voľby-2020-v-informacnom-priestore/>.
- LILLEKER, D. G., N. A. JACKSON. 2010. *Towards a More Participatory Style of Election Campaigning: The Impact of Web 2.0 on the UK 2010 General Election*. [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2202/1944-2866.1064>.
- LILLEKER, D. G a kol. 2011. *Informing, Engaging, Mobilizing or Interacting: Searching for a European Model of Web Campaigning*. [online]. [cit. 2022-05-26]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/0267323111416182>.
- MADISON, N., KLANG, M. 2020. The Case for Digital Activism: Refuting the Fallacies of Slacktivism. In: *Journal of Digital Social Research*. Vol 2, No 2. ISSN 2003-1998.
- MITAL, O. 2020. The Use of Social Media in Public Administration: The Case of Slovak Local Self-Government. In: *Halduskultuur: The Estonian Journal of Administrative Culture and Digital Governance* 21, (1). ISSN: 1736-6089.
- NIE, N., VERBA, S. 1972. *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. Chicago: University of Chicago Press, ISBN 0-226-85296-2.
- NORRIS, P. 2001. Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide. [online]. [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139164887>.
- NORVAL, A. 2016. *Averzivní demokracie*. Praha: Karolinum, ISBN 9788024631387.

ONDROVÁ, D. 2013. Moc, etika a etické riadenie vo verejnej správe. In: *Teória a prax verejnej správy*. Košice: Fakulta verejnej správy UPJŠ v Košiciach, ISBN 978-80-8152-061-7.

STORIG, H. 2007. *Malé dejiny filozofie*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-71-95206-0.

VISSERS, S. a kol. 2011. *The Impact of Mobilization Media on Off-Line and Online Participation: Are Mobilization Effects Medium-Specific?* [online]. [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/0894439310396485>.

VITAK, J. a kol. 2011. *It's Complicated: Facebook Users' Political Participation in the 2008 Election*. [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1089/cyber.2009.0226>.

VRÁBLÍKOVÁ, K. 2009. Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích. In: *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 45 (5), ISSN 0038-0288.

WARREN, M. 1992. Democratic Theory and Self-Transformation. In: *The American Political Science Review*. Vol.86, (1), ISBN 1537-5943.

WATTS, D. 2008. *The European Union*. Edinburgh: Edinburgh University Press, ISBN 9780748632985.

ZILLIEN, N., E. HARGITTAI. 2009. *Digital Distinction: Status-Specific Types of Internet Usage*. [online]. [cit. 2022-05-13]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-6237.2009.00617.x>.

Adresa autora

Mgr. Veronika Džatková, PhD.

ID ORCID: 0000-0001-9854-9699

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Fakulta verejnej správy

Popradská 66

040 01 Košice

Email: veronika.dzatkova@upjs.sk